

RAPPORTAGE CORONACRISIS MKB

Lectoraat Innovatief Ondernemen
Dr. Steven de Groot

Rapportage 26 maart 2020

In opdracht van MKB Limburg, LWV en Parkmanagement Midden-Limburg, SIM
en Ondernemend Venlo

Ondernemend
Limburg

lftb
lww
mkb

INHOUDSOPGAVE

Inhoud

INHOUDSOPGAVE.....	2
SAMENVATTING	3
1. RESULTATEN	5
1.1 Respons en bedrijfsinformatie	5
1.2 Impact.....	5
1.3 Aard van de impact.....	7
1.4 Genomen maatregelen	8
1.4 Behoeften van bedrijven	9
2. ANALYSE & DISCUSSIE	10
2.1 Algemene analyse.....	10
2.2 Specifieke analyses.....	10
ZZP'ers	11
BV's.....	11
Industrie	12
Bouwnijverheid	12
Groot-en detailhandel	12
Thuis werken	13
Verkorten arbeidsuren	13
2.2 Conclusies.....	13
3. ADVIES	15

SAMENVATTING

Dit onderzoek naar de impact van het coronavirus COVID-19 op het bedrijfsleven in Limburg - uitgevoerd door het lectoraat Innovatief Ondernemen van Zuyd - beschrijft de gevolgen van dit virus voor het Limburgse bedrijfsleven, de maatregelen die zij hebben genomen tot dusver, de verwachte financiële gevolgen en de maatregelen en adviezen die het bedrijfsleven verwacht van overheden en verenigingen zoals MKB Limburg en LWV. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van MKB Limburg, LWV en Parkmanagement Midden-Limburg, SIM en Ondernemend Venlo.

In de periode van 20 maart tot en met 23 maart 2020 vulden 574 Limburgse bedrijven de online vragenlijst in die hen bevroegde over hun organisatiekenmerken (zoals omvang in fte, gemeente en sector), impact van de coronacrisis (sentiment en financiële gevolgen), de genomen maatregelen en verwachte maatregelen en adviezen van overheden.

De impact van de coronacrisis wordt als zeer groot tot zeer groot ervaren (70% van de respondenten), vooral financieel. 54% van de bedrijven verwacht een financiële impact tot €500.000. 9% verwacht financiële schade die groter is dan €1.000.000. Ongeveer de helft van de bedrijven verwacht tussen de één en zes maanden in de financiële problemen te komen. 18% van de bedrijven ervaart een bedreiging van het voortbestaan van zijn of haar bedrijf, terwijl net een meerderheid van de bedrijven verwacht dat deze crisis een sterke impact zal op het bedrijf, maar niet zal leiden tot een faillissement.

Analyse laat zien dat de vier belangrijkste groepen van respondenten de volgende zijn:

1. Lid MKB Limburg, ZZP'ers, eenmanszaak en werkzaam in de overige dienstverlening;
2. Lid LWV, 11-50 medewerkers, BV, werkzaam in industrie;
3. Lid Parkmanagement Midden-Limburg, SIM en Ondernemend Venlo, 2-10 medewerkers, werkzaam in groot- en detailhandel;
4. Lid LWV, 51-250 medewerkers, BV, werkzaam in industrie.

Als we over lidmaatschap van een vereniging en rechtsvorm heen kijken, zien we vooral dat de drie sectoren advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening, overige dienstverlening en industrie de belangrijkste vormen in relatie tot de impact van de crisis en vooral bedrijven met een omvang van 2-10 medewerkers en 51-250 medewerkers.

De door de bedrijven genomen maatregelen betreffen vooral hygiënemaatregelen (zoals mondkapjes, extra handgel) een coronaprotocol, verkorting van arbeidsuren en het naar huis sturen van medewerkers om zo veel mogelijk thuis te werken.

Bedrijven zijn in verband met de coronacrisis vooral geholpen met financiële regelingen en advies, vooral belastingvrijstellingen / uitstel en overbruggingsfinanciering (werkkapitaal) zoals de BMKB-regeling, borgstelling kredieten, Tijdelijk Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW) en Bbz-regeling. Daarnaast heeft een groot deel van de bedrijven behoefte aan advies voor werknemers over werkzekerheid, inzetbaarheid en toekomst.

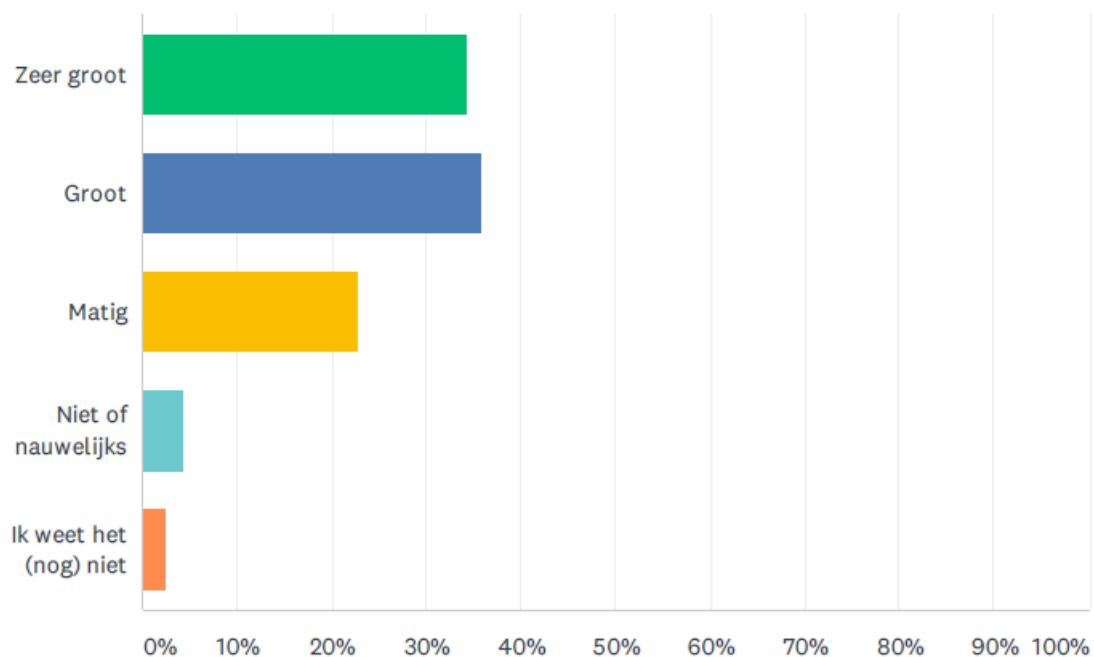
1. RESULTATEN

1.1 Respons en bedrijfsinformatie

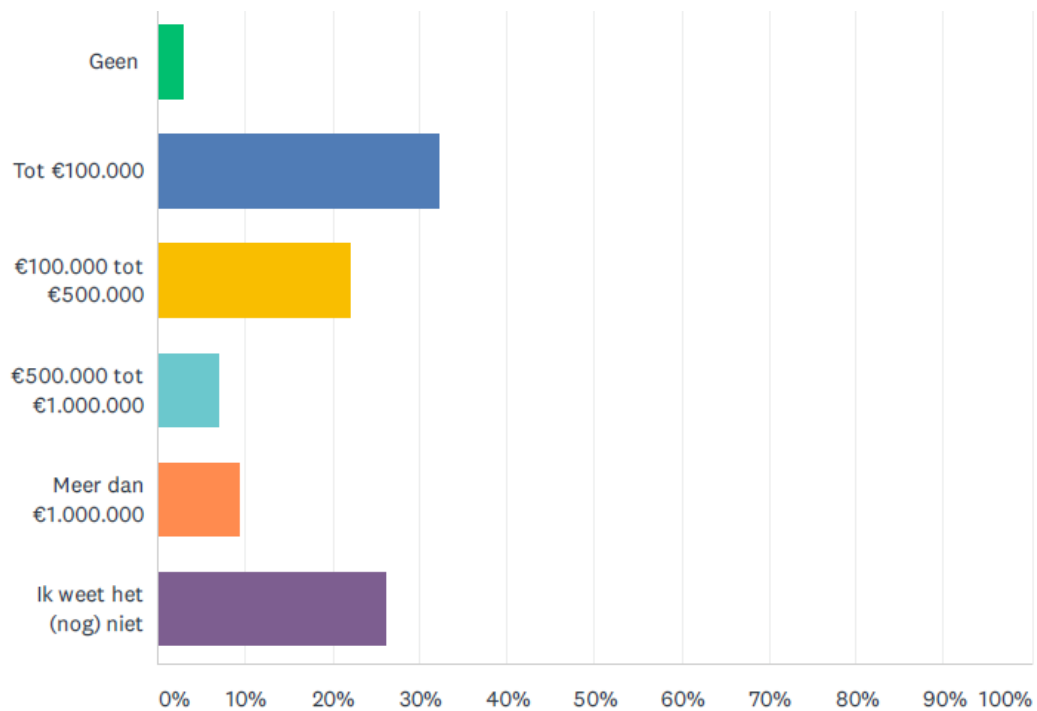
Het onderzoek is uitgevoerd onder leden van MKB Limburg, LWV en Parkmanagement Midden-Limburg, SIM en Ondernemend Venlo. In de korte periode respons van enkel dagen vulden 547 respondenten de vragenlijst in. 17% van hen betreft een eenmanszaak, 27% betreft bedrijven met 2-10 medewerkers, 28% 11-50 medewerkers, en 21% betreft bedrijven met 51-250 medewerkers. De vragenlijst is ingevuld door bedrijven in alle denkbare sectoren. Bedrijven uit de sectoren overige dienstverlening (19%), industrie (18%), advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening (12%) en groot- en detailhandel (12%) hebben het meest deelgenomen. Het betreft bedrijven uit alle gemeenten van Limburg, waarbij bedrijven uit Roermond (20%), Maastricht (15%) en Venlo (12%) de grootste groepen respondenten betreffen. Het zijn verder vooral BV's (71%) en eenmanszaken (17%) die deelgenomen hebben aan dit onderzoek. Van alle deelnemende bedrijven is 42% lid van LWV, 18% lid van MLB Limburg en 13% lid van Parkmanagement Midden-Limburg, SIM of Ondernemend Venlo.

1.2 Impact

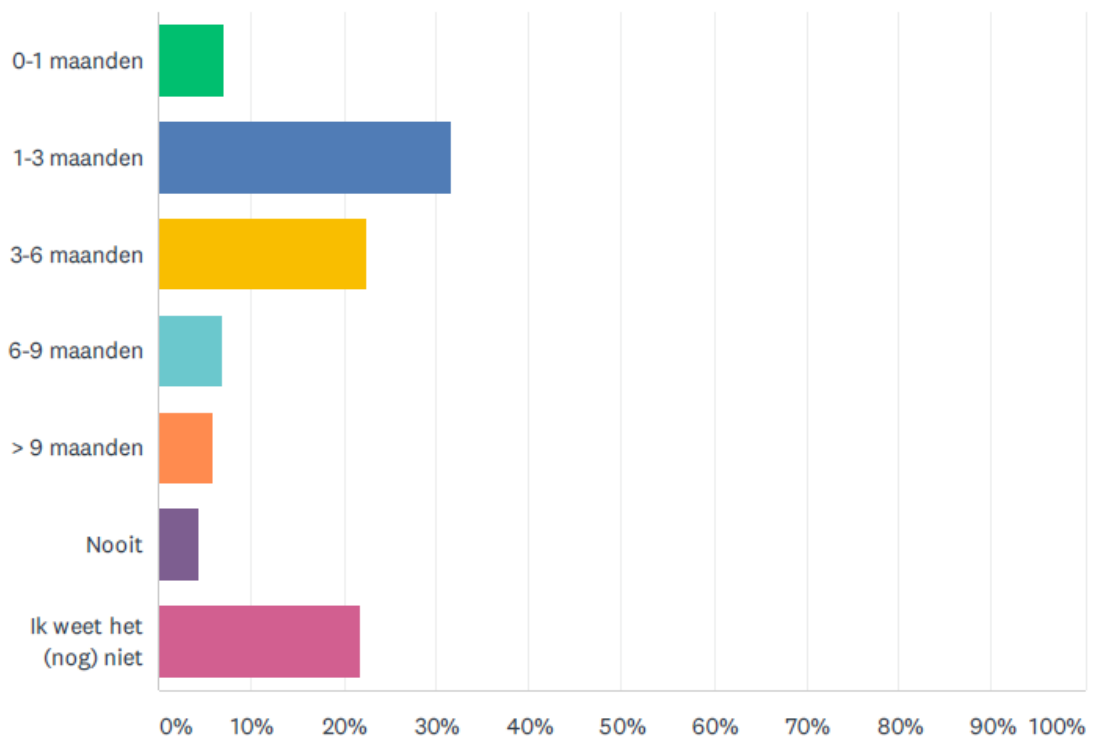
De mate van impact van het coronavirus COVID-19 op het MKB in Limburg is bevestigd aan de hand van vier vragen: grootte van impact, financiële impact, tijdspanne en sentiment. De grootte van de impact duidt men als groot (35%) tot zeer groot (34%).

De financiële impact schat men in tot €100.000 (32%) versus 22% €100.000-€500.000. 26% van de bedrijven weet (nog) niet hoe groot de financiële impact van de coronacrisis zal zijn voor zijn of haar bedrijf.

32% van de bedrijven verwacht in het tijdsbestek van 1-3 maanden financiële problemen te ondervinden, terwijl 23% dit over 3-6 maanden verwacht. 22% van de respondenten kan hierover nog geen inschatting maken.

Tenslotte is gevraagd naar het ervaren sentiment bij de impact van het coronavirus. Diverse bedrijven staan aan de rand van de afgrond (18%), met name in de sector groot- en detailhandel (ook 18%). 57% van de bedrijven verwacht dat de crisis een sterke impact hebben op zijn of haar bedrijf, maar deze niet zal leiden tot een faillissement. 12% van de respondenten verwacht dat de crisis een matige impact zal hebben op het bedrijf. 3% van de bedrijven grijpt de crisis aan als een kans.

1.3 Aard van de impact

De aard van de impact is bevraagd aan de hand van vijftien typen impact zoals sluiting van het bedrijf of verlies van klanten. Vooral lagere of vertraagde aanmeldingen van nieuwe klanten (45%), verlies van bestaande zaken en klanten (29%) en geannuleerde kritieke vergaderingen of evenementen en internationale reizen (28%) worden genoemd. Evenals vertraging van de supply chain (26%), tekort aan liquide middelen (25%) en openstaande betalingen (24%).

Niet kunnen uitbetalen personeel	11.93%	65
Gebrek aan voorraad / leveranciers	10.83%	59
Verplichte sluiting door maatregelen van overheid	14.50%	79
Derving van omzet	75.05%	409
Moeilijkheden om vaste kosten te kunnen betalen	23.12%	126
Verlies van bestaande klanten / zaken	28.99%	158
Lagere / vertraagde aanmeldingen van nieuwe klanten	44.59%	243
Verstoringen in de supply chain	26.06%	142
Geannuleerde kritieke vergaderingen / evenementen en internationale reizen	28.44%	155
HRM-problemen zoals veiligheid van werknemers en ziek personeel	27.52%	150
Openstaande betalingen	23.49%	128
Tekort aan liquide middelen	25.32%	138
Moeilijkheden om financiering te krijgen	5.69%	31
Geen personeel voor handen	0.18%	1
Wegvallen vraag/afzet/markt	5.69%	31
Geen	2.20%	12
Overige (geef nadere toelichting)	18.90%	103

1.4 Genomen maatregelen

Voorts is gevraagd welke maatregelen de bedrijven zelf hebben genomen als gevolg van deze crisis. Het merendeel heeft hygiënemaatregelen getroffen (zoals mondkapjes, extra handgel)(62%), een coronaprotocol opgesteld en gecommuniceerd (56%) en medewerkers naar huis gestuurd om zo veel mogelijk thuis te werken (54%). Daarnaast heeft men operationele kosten verlaagd (31%), betalingen, investeringen en/of marketing uitgesteld (42%) en arbeidsuren van medewerkers verkort (27%).

Bedrijf gesloten als gevolg van maatregelen van de overheid	10.68%	58
Bedrijf gesloten op eigen initiatief	7.92%	43
Verkorten van arbeidsuren (o.a. door aangevraagde werktijdverkortung en/of tijdelijke contracten en flexcontracten van medewerkers ontbonden)	27.26%	148
Operationele kosten verlaagd	30.94%	168
Overbruggingsfinanciering aangevraagd of andere vormen van krediet	8.29%	45
Medewerkers naar huis gestuurd om zo veel mogelijk thuis te werken	53.96%	293
Hygiënemaatregelen getroffen (zoals mondkapjes, extra handgel)	62.06%	337
Betalingen / investeringen / marketing uitstellen	41.80%	227
Coronaprotocol opgesteld en gecommuniceerd	56.17%	305
Geen	2.76%	15
Overige (geef nadere toelichting)	15.29%	83

1.4 Behoeften van bedrijven

Tenslotte is de bedrijven gevraagd welke behoeften zij hebben, al dan niet te vervullen door overheden of werkgeversverenigingen zoals van MKB Limburg, LWV en Parkmanagement Midden-Limburg, SIM en Ondernemend Venlo. Bedrijven hebben vooral behoefte *financiële regelingen* zoals aan belastingvrijstellingen en -uitstel (54%) en aan overbruggingsfinanciering (werkkapitaal) zoals BMKB-regeling, borgstelling kredieten, Tijdelijk Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW) en Bbz-regeling (48%).

Advies voor werknemers over werkzekerheid, inzetbaarheid en toekomst	17.90%	97
Advies werkgever inzake juridische mogelijkheden arbeidsvoorwaarden personeel (zoals salarisverhogingen of verlof tijdens sluiting bedrijf)	1.29%	7
Belastingvrijstellingen / uitstel	53.87%	292
Business coaching	3.32%	18
Crisisplan	8.49%	46
Garanties voor leningen, b.v. leverancierskrediet	11.44%	62
Geen	13.28%	72
HR-advies / ARBO-dienst / Opleidingsplan	6.27%	34
Internationaal handels- / transportadvies	4.80%	26
Mentale of psychische hulp	3.14%	17
Ondersteuning ICT ivm thuiswerken personeel	4.61%	25
Overbruggingsfinanciering (werkkapitaal) zoals BMKB-regeling, borgstelling kredieten, Tijdelijk Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW) en Bbz-regeling	48.34%	262
Overheidscontracten (overheid als klant)	13.65%	74
Structureel kapitaal	13.10%	71
Overige (geef nadere toelichting)	14.21%	77

2. ANALYSE & DISCUSSIE

2.1 Algemene analyse

Aan de hand van de statistische analyse is verder onderzocht of er opvallende verbanden bestaan tussen de onderlinge variabelen zoals bedrijfsomvang en genomen maatregelen of sector en mate van impact van de coronacrisis. De meest opvallende correlaties - maar daarmee nog niet per definitie een causaal verband - zijn de volgende.

De analyse is in belangrijke mate uitgevoerd om na te gaan in welke mate bedrijfskenmerken zoals omvang, sector en rechts vorm van invloed zijn op de gegeven antwoorden in de vragenlijst. *Sectorverschillen* en het al dan niet *lid van een werkgeversvereniging* hebben geen invloed op scores van de respondenten. Ditzelfde geldt voor de *Limburgse gemeenten* en de *rechtsvorm* van de organisatie. *Rechtsvorm* zoals BV een eenmanszaak correleert niet geheel verwonderlijk met aantal personen (,623) en daarmee met de maatregel 'Medewerkers naar huis gestuurd om zo veel mogelijk thuis te werken' (,494) wat betekent dat naar mate organisatie groter zijn (in fte's) men meer mensen naar huis heeft gestuurd ter voorkoming van verspreiding van het coronavirus.

Vanzelfsprekend hangt de impact samen met het gemeten sentiment van de impact (zoals: de coronacrisis zal sterke impact hebben op mijn bedrijf, maar zal niet leiden tot een faillissement) (,431). De impact (financieel) is per bedrijfsomvang verschillend (,357) als ook in de tijd verschillend (,253) en de mate waarin men vaste kosten kan te betalen (,422).

2.2 Specifieke analyses

Clusteranalyse

Aan de hand van een clusteranalyse is het mogelijk om de belangrijkste groepen respondenten te duiden (aan de hand van de kenmerken aantal, medewerkers, sector, gemeente, lid van vereniging, rechtsvorm) in relatie tot hen outputscores (impact: grootte van impact, financiële impact, tijdsparren en sentiment).

Op basis van deze analyse zijn vier belangrijkste groepen van respondenten te duiden:

5. Lid MKB Limburg, ZZP'ers, eenmanszaak en werkzaam in de overige dienstverlening;
6. Lid LWV, 11-50 medewerkers, BV, werkzaam in industrie;
7. Lid Parkmanagement Midden-Limburg, SIM en Ondernemend Venlo, 2-10 medewerkers, werkzaam in groot- en detailhandel;
8. Lid LWV, 51-250 medewerkers, BV, werkzaam in industrie.

Als we over lidmaatschap van een vereniging en rechtsvorm heen kijken, zien we vooral dat de drie sectoren advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening, overige dienstverlening en industrie de belangrijkste vormen in relatie tot de impact van de crisis en vooral bedrijven met een omvang van 2-10 medewerkers en 51-250 medewerkers.

Gezien de resultaten van de statistische analyse en de vragen van MKB Limburg en LWV voor specifiek rapportages volgens hieronder een aantal specifieke analyses.

ZZP'ers

ZZP'ers (17%) zijn overwegend actief op het gebied van advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening (24%). 32% is lid van MKB Limburg versus 18% van LWV. 49% van de ZZP'ers ervaart de impact van de coronacrisis als zeer groot, met name als gevolg van derving van omzet (72%), lagere / vertraagde aanmeldingen van nieuwe klanten (57%) en verlies van bestaande klanten / zaken (45%). 71% van hen verwacht een verlies van financiën tot €100.000 en verwacht financiële problemen voor de komende drie maanden (52%). ZZP'ers verwachten dat de coronacrisis sterke impact zal hebben op zijn/haar bedrijf, maar dat die niet zal leiden tot een faillissement (44%). ZZP'ers zijn vooral geholpen met belastingvrijstellingen / uitstel (60%) en overbruggingsfinanciering (werkkapitaal) zoals BMKB-regeling, borgstelling kredieten, Tijdelijk Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW) en Bbz-regeling (45%).

BV's

Van de BV's (67% van respondenten) betreffen 38% bedrijven met 11-50 medewerkers, 29% met 51-250 medewerkers en 23% 2-10 medewerkers. BV's zijn overwegend actief op het gebied Industrie (24%), bouwnijverheid (12%) en groot- en detailhandel (12%). 52% is lid van het LWV, 12% van MKB Limburg en 13% van Parkmanagement Midden-Limburg. 30% van de BV's ervaart de impact van de coronacrisis als zeer groot (versus 36% grote impact) met name als gevolg van derving van omzet (72%), lagere / vertraagde aanmeldingen van nieuwe klanten (42%), verstoringen in de supply chain (33%) en HRM-problemen zoals veiligheid van werknemers en ziek personeel (34%). 27% van hen verwacht een verlies van financiën tot €100.000-€500.000 (versus 18% tot €100.000) en verwacht financiële problemen voor de komende drie maanden (29%) of in de periode van drie tot zes maanden (24%). 25% van hen kan het nog niet overzien wanneer men financiële problemen verwacht. BV's verwachten dat de coronacrisis sterke impact zal hebben op het bedrijf, maar dat die niet zal leiden tot een faillissement (61%). Echter, 14% van de BV's denkt dat coronacrisis het voortbestaan van het bedrijf bedreigt. BV's zijn vooral geholpen met belastingvrijstellingen / uitstel (50%) en overbruggingsfinanciering (werkkapitaal) zoals BMKB-regeling, borgstelling kredieten, Tijdelijk Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW) en Bbz-regeling (48%). Daarnaast heeft 21% van de BV's behoefte aan advies voor werknemers over werkzekerheid, inzetbaarheid en toekomst.

Industrie

Industrie betreft de grootste groep respondenten (18%). Deze sector betreft 32% bedrijven met 11-50 medewerkers en 43% met 51-250 medewerkers. 59% is lid van de LWV. 30% van de industrie ervaart de impact van de coronacrisis als groot (versus 14% zeer grote impact) met name als gevolg van derving van omzet (71%), lagere / vertraagde aanmeldingen van nieuwe klanten (33%), verstoringen in de supply chain (57%) en HRM-problemen zoals veiligheid van werknemers en ziek personeel (49%). 30% van hen verwacht een verlies van financiën tot €100.000-€500.000 (versus 12% tot €500.000-€1.000.000) en verwacht financiële problemen voor de komende drie maanden (25%) of in de periode van drie tot zes maanden (22%). 33% van hen kan het nog niet overzien wanneer men financiële problemen zal hebben. De industrie verwacht dat de coronacrisis sterke impact zal hebben op zijn/haar bedrijf, maar dat die niet zal leiden tot een faillissement (64%). 6% voelt zich in zijn/haar voortbestaan bedreigt. De maatregelen die de industrie heeft genomen zijn vooral hygiënemaatregelen (zoals mondkapjes, extra handgel)(84%), een coronaprotocol opgesteld en gecommuniceerd (80%) en medewerkers naar huis gestuurd om zo veel mogelijk thuis te werken (76%). De industrie is vooral geholpen met belastingvrijstellingen / uitstel (47%) en overbruggingsfinanciering (werkkapitaal) zoals BMKB-regeling, borgstelling kredieten, Tijdelijk Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW) en Bbz-regeling (49%). Daarnaast heeft 18% van de industrie behoefte aan advies voor werknemers over werkzekerheid, inzetbaarheid en toekomst.

Bouwnijverheid

De bouwnijverheid betreft 9% van de respondenten. 47% van de bouwnijverheid ervaart de impact van de coronacrisis als groot (versus 12% zeer grote impact) met name als gevolg van derving van omzet (75%), lagere / vertraagde aanmeldingen van nieuwe klanten (43%), verstoringen in de supply chain (45%) en HRM-problemen zoals veiligheid van werknemers en ziek personeel (41%). 29% van hen verwacht een verlies van financiën tot €100.000-€500.000 (versus 29% tot €500.000-€1.000.000) en verwacht financiële problemen voor de komende drie maanden (37%) of in de periode van drie tot zes maanden (25%). 18% van hen kan het nog niet overzien wanneer men financiële problemen verwacht. De bouwnijverheid verwacht dat de coronacrisis sterke impact zal hebben op zijn/haar bedrijf, maar dat die niet zal leiden tot een faillissement (71%). 8% voelt het voortbestaan van het bedrijf bedreigd worden. De maatregelen die de bouwnijverheid heeft genomen heeft zijn vooral hygiënemaatregelen (zoals mondkapjes, extra handgel)(73%), een coronaprotocol opgesteld en gecommuniceerd (65%) en medewerkers naar huis gestuurd om zo veel mogelijk thuis te werken (61%). De bouwnijverheid is vooral geholpen met belastingvrijstellingen / uitstel (54%) en overbruggingsfinanciering (werkkapitaal) zoals BMKB-regeling, borgstelling kredieten, Tijdelijk Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW) en Bbz-regeling (63%). Daarnaast heeft 27% van de bouwnijverheid behoefte aan advies voor werknemers over werkzekerheid, inzetbaarheid en toekomst.

Groot- en detailhandel

De groot- en detailhandel betreft 12% van de respondenten. 40% van de groot- en detailhandel ervaart de impact van de coronacrisis als zeer groot (versus 37% grote impact) met name als gevolg van derving van omzet (82%), verlies van bestaande klanten / zaken (37%), verstoringen in de supply chain (45%) en moeilijkheden om vaste kosten te kunnen betalen (32%). 27% van hen verwacht een verlies van financiën tot €100.000 (versus 19% tot €100.000-€500.000) en verwacht financiële problemen voor de komende maand (17%), voor de komende drie maanden (31%) of in de periode

van drie tot zes maanden (16%). 24% van hen kan het nog niet overzien wanneer men financiële problemen verwacht. De groot- en detailhandel verwacht dat de coronacrisis sterke impact zal hebben op zijn/haar bedrijf, maar dat die niet zal leiden tot een faillissement (51%). 27% voelt dat het voortbestaan van het bedrijf bedreigd worden. De maatregelen die de groot- en detailhandel heeft genomen heeft zijn vooral hygiënemaatregelen (zoals mondkapjes, extra handgel)(63%), een coronaprotocol opgesteld en gecommuniceerd (55%), operationele kosten verlaagd ((39%), verkorten van arbeidsuren (o.a. door aangevraagde werktijdverkorting en/of tijdelijke contracten en flexcontracten van medewerkers ontbonden) (36%) en medewerkers naar huis gestuurd om zo veel mogelijk thuis te werken (41%). De groot- en detailhandel is vooral geholpen met belastingvrijstellingen / uitstel (55%) en overbruggingsfinanciering (werkkapitaal) zoals BMKB-regeling, borgstelling kredieten, Tijdelijk Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW) en Bbz-regeling (48%). Daarnaast heeft 20 % van de industrie behoefte aan advies voor werknemers over werkzekerheid, inzetbaarheid en toekomst en garanties voor leningen, b.v. leverancierskrediet (20%).

Thuis werken

54% van de respondenten heeft medewerkers zo veel mogelijk naar huis gestuurd om thuis te werken. Van deze 293 bedrijven betreft het 34% met 2-10 medewerkers, 34% met 11-50 medewerkers, 34% met 51-250 medewerkers en 10% met meer dan 250 medewerkers. Thuis werken heeft vooral betrekking op de *sectoren* industrie (25%), advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening (14%) en overige dienstverlening (16%). Een erg grove schatting zou betekenen dat ongeveer 320.000 werknemers momenteel thuis werken (uitgaande van 589.000 werkenden in Limburg versus 520.00 banen, bron CBS, 2019).

Verkorten arbeidsuren

27% van de respondenten geeft aan dat zij vooral als maatregel hebben genomen het verkorten van arbeidsuren (o.a. door aangevraagde werktijdverkorting en/of tijdelijke contracten en flexcontracten van medewerkers ontbonden). Van deze 150 bedrijven betreft het 34% met 2-10 medewerkers, 36% met 11-50 medewerkers, 19% met 51-250 medewerkers en 5% met meer dan 250 medewerkers. Het betreft vooral de *sectoren* over dienstverlening (19%), groot- en detailhandel (16%) en industrie (12%). Een erg grove schatting zou betekenen dat ongeveer 150.000 werknemers op korte termijn te maken krijgen met verkorting van arbeidsuren (uitgaande van 589.000 werkenden in Limburg versus 520.00 banen, bron CBS, 2019). Hierbij is geen inschatting gemaakt van het huidige aantal tijdelijke contracten en flexcontracten en de gevolgen daarvoor.

2.2 Conclusies

Op basis van een eerste dataverzameling over de impact van de coronacrisis op het bedrijfsleven in Limburg zijn de eerste voorzichtige conclusies te trekken:

1. De impact van de coronacrisis wordt als zeer groot tot zeer groot ervaren (70% van de respondenten), vooral financieel. 54% van de bedrijven verwacht een financiële impact tot €500.000. 9% verwacht financiële schade die groter is dan €1.000.000. Ongeveer de helft van de bedrijven verwacht tussen de één en zes maanden in de financiële problemen te komen. 18% van de bedrijven ervaart een bedreiging van het voortbestaan van zijn of haar bedrijf (met name in de sector groot- en detailhandel en overige dienstverlening, 30% ZZP'ers; 27%

2-10 medewerkers; 23% 11-50 medewerkers), terwijl een krappe meerderheid van de bedrijven verwacht dat deze crisis een sterke impact zal op het bedrijf, maar niet zal leiden tot een faillissement.

2. Er zijn geen grote verschillen per *sector* in impact, maatregelen en behoeften. Dit zelfde geldt voor *gemeentes* waarin de bedrijven gevestigd zijn. ZZP'ers hebben wel zo hun eigen specifieke problemen die afwijken van BV's met meerdere medewerkers in dienst.
3. De door de bedrijven genomen maatregelen betreffen vooral hygiënemaatregelen (zoals mondkapjes, extra handgel), een coronaprotocol, verkorting van arbeidsuren en het naar huis sturen van medewerkers om zo veel mogelijk thuis te werken.
4. Bedrijven zijn in verband met de coronacrisis vooral geholpen met *financiële regelingen* en advies. De meest genoemde zijn: belastingvrijstellingen / uitstel en overbruggingsfinanciering (werkkapitaal) zoals de BMKB-regeling, borgstelling kredieten, Tijdelijk Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW) en Bbz-regeling. Daarnaast heeft een groot deel van de bedrijven behoefte aan advies voor werknemers over werkzekerheid, inzetbaarheid en toekomst.

3. ADVIES

Op basis van de eerste data benoemen we de volgende drie adviezen.

1. Verspreid deze eerste onderzoeksresultaten onder de respondenten, zodat zij inzicht krijgen in elkaars situatie, de genomen maatregelen en behoeften, maar ook verspreiding onder hen die (nog) niet deelnamen aan dit onderzoek. Op deze wijze kunnen ondernemers leren van elkaar.
2. Diverse bedrijven staan aan de rand van de afgrond (18%) met name in de groot- en detailhandel (ook 18%). Overweeg een reddingsplan voor deze bedrijven.
3. De verschillende behoeften van de sectoren zijn enigszins verschillend, zie de analyses van de sectoren industrie, bouwnijverheid en groot- en detailhandel. Doch allen wensen hulp bij vooral financiële regelingen zoals belastingvrijstellingen / uitstel en overbruggingsfinanciering (werkkapitaal) zoals de BMKB-regeling, borgstelling kredieten, Tijdelijk Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW) en Bbz-regeling. Daarnaast heeft een groot deel van de bedrijven behoefte aan advies voor werknemers over werkzekerheid, inzetbaarheid en toekomst. Wijs bedrijven op de actuele financiële regelingen en formuleer en biedt advisering over werkzekerheid, inzetbaarheid en toekomst voor ondernemers van Limburg.